

запропонованим нами рекомендаціям, посиланням на літературу, сайти і т. ін. педагоги експериментальних закладів освіти мали змогу ознайомитись із проблемою формування готовності старшокласників до відповідального батьківства не лише в нашій країні, але й у закордонному науковому дискурсі (зокрема, на прикладі Великої Британії та Сполучених Штатів Америки, інших країн). Результатом такої роботи стали організація та проведення круглого столу «Підготовка вчителів до формування в старшокласників нового покоління готовності до відповідального батьківства».

Отже, проблема формування готовності до відповідального батьківства потребує зусиль закладів як загальної середньої, так і вищої педагогічної та післядипломної освіти, адже провідну роль у цьому процесі відіграє вчитель.

Список використаних джерел

1. Гончар Л. В. Формування гуманних взаємин батьків з дітьми молодшого шкільного і підліткового віку: монографія. Київ: ТОВ «Задруга», 2017. 360 с.
2. Канишевська Л. В. Виховання соціальної зрілості старшокласників загальноосвітніх шкіл-інтернатів у позаурочній діяльності: монографія. Київ: ХМЦНП, 2011. 368 с.
3. Шахрай В. Формування готовності старшокласників до відповідального батьківства: основні поняття дослідження. *Інноватика у вихованні*. 2020. № 11(2). С. 48–55.

І.М. Гудим, м. Київ

МЕТОДИ МОНІТОРИНГУ СОЦІАЛЬНИХ ОЧІКУВАНЬ УЧНІВ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

Окреслено основні підходи та методи застосовані у констатувальному дослідженні з виявлення соціальних очікувань учнів з особливими освітніми потребами їх структури та змісту, обґрунтуванні моделі моніторингу соціальних очікувань молоді з інвалідністю.

Ключові слова: учні з особливими освітніми потребами, соціальні очікування, методи моніторингу, соціально-виховне середовище.

Актуальність сучасних моніторингових дослідження соціальних очікувань молоді зумовлена викликами й запитамі наукового прогнозування розвитку соціальної ситуації як ресурсу соціального конструювання майбутнього життя особистості в умовах соціокультурних трансформацій і нових соціальних викликів [1, с. 95].

За даними І. Савельчук, аналіз останніх вітчизняних досліджень, присвячених питанням соціальних очікувань молоді, указує, що предметом

вивчення стають соціальні очікування як чинник інноваційної активності особистості (Фролов & Крамаревич, 2011), соціальні очікування абітурієнтів та їхні мотиваційні установки (Спіціна, 2007), особливості формування соціальних очікувань в умовах професійної підготовки майбутніх соціальних психологів (Попович & Блинова, 2019), майбутніх викладачів вищої школи (Андрейкова, 2013; Прошкін, 2019), соціальні очікування підлітків розглядаються у світлі соціально-статусних преференцій та кар'єрних очікувань (Максимович, 2018), прогностичних умінь та ціннісних орієнтацій у контексті очікувань від майбутнього (Максим & Рябовол, 2020) [4, с.115].

Дослідження структури й динаміки соціальних очікувань дозволяє окреслити перспективи соціального розвитку особистості та соціуму. У цьому аспекті вивчення соціальних очікувань молоді з особливими освітніми потребами, зокрема з інвалідністю, як вразливої соціальної групи дозволяє визначати соціальні проблеми та труднощі їхньої соціальної інтеграції, окреслити можливі стратегії подолання соціальної дезадаптованості й стигматизації цієї групи, визначити соціально-педагогічні технології соціальної інтеграції молоді з особливими потребами.

Польська дослідниця А. Зітек визначає моніторинг індивідуальних потреб людей з особливими потребами важливим завданням у системі освіти та на ринку праці. Відповідна ідентифікація індивідуальних потреб і можливостей людей з інвалідністю ставить нові завдання щодо інтегрувань осіб з інвалідністю у соціумі, їхнього працевлаштування й професійної самореалізації. За результатами дослідження очікування людей з інвалідністю найчастіше стосуються вибору професії, професійної підготовки, отримання місця праці та професійної незалежності, а також зайнятості, вдосконалення й активності на ринку праці [2, с. 101].

Визначення структури соціальних очікувань молоді з особливими освітніми потребами є раціональною підставою для адаптування соціального та формування соціально-виховного середовища, доцільного застосування методів психологічного й соціального супроводу і в результаті – створення сприятливих

умов для соціалізації особистості учня з особливими освітніми потребами.

Вивчення власних соціальних очікувань молоді з особливими потребами, визначення їхньої структури, змісту як визначальних факторів для формування соціально-виховного середовища та пошуку стратегій і технологій соціально-педагогічного супроводу учнів з особливими освітніми потребами в умовах дистанційного навчання в інтернатних та інклюзивних закладах освіти сприятимуть соціалізації особистості й успішності інтеграційних процесів ухвалення учнівської молоді з особливими потребами в самостійне життя як громадян своєї країни.

Виходячи з визначення поняття моніторингу в соціально педагогічних дослідженнях [5, с. 10] та враховуючи мету нашого дослідження соціальних очікувань учнів з особливими освітніми потребами, основні його завдання окреслюємо як:

- систематичний збір інформації дослідницькими методами з метою спостереження за розвитком соціальних очікувань учнів з особливими потребами та його прогнозування;
- спостереження за плануванням та перебігом виконанням запланованих заходів з формування соціально-виховного середовища, виконання стратегій та реалізації технологій соціально-педагогічного супроводу учнів з особливими освітніми потребами з метою їхньої оцінки, коригування, досягнення запланованої мети, мінімізації негативних наслідків, визначення можливостей соціальної інтеграції учнів.

З метою збору інформації про стан і структуру соціальних очікувань учнів з особливими потребами було використано такі *діагностичні методи*: опитування, анкетування, тестування, метод незалежних експертних оцінок, адаптовані методики психологічного діагностування емоційно-мотиваційної сфери, міжособистісних стосунків і професійної спрямованості підлітків.

Також у констатувальному дослідженні використано методи: цілеспрямованого спостереження, бесіди, дослідження адекватності самооцінки, рівня домагань, організації експериментальних ситуацій, методику

психодіагностики колективу, соціометрію та методи статистичної обробки даних [3, с. 82]. Методи *порівняння* використано для визначення особливостей соціальних очікувань учнів з особливими освітніми потребами в умовах інтернатних та інклюзивних закладів освіти та їхніх однолітків без порушень розвитку; *моделювання* – для визначення й обґрунтування основних стратегій соціально-педагогічного супроводу учнів з особливими освітніми потребами для успішної соціальної інтеграції.

Використані в дослідженні методи й діагностичний інструментарій для вивчення соціальних очікувань учнів з особливими освітніми потребами адаптований відповідно до їхніх пізнавальних можливостей та з урахуванням умов соціального середовища й досвіду учнів.

Забезпечення визначених за результатами моніторингу соціальних очікувань умов соціально-виховного середовища в закладах загальної середньої, професійної та вищої освіти сприятиме подоланню негативних наслідків соціальної дезадаптації та стигматизації молоді з особливими освітніми потребами, допоможе фахівцям створити максимально сприятливе середовище для їхньої соціальної інтеграції.

Список використаних джерел

1. Алексєєнко Т. Ф. Моніторингове дослідження соціальних очікувань учнівської молоді як наукова проблема. *Vzdelávanie a spoločnosť*. 2021. № VI(6). С. 95-99. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/729891/>
2. Зітек А. Люди з особливими потребами: їхні очікування та можливості задоволення професійно-соціальних потреб. *Освітні обрії*. 2019. № 2 (49).
3. Попович І. С. Психологія соціальних очікувань особистості : методологія, теорія і практика : навч.-метод. посіб. Херсон: Видавництво ХДУ, 2019. URL: <https://bit.ly/3Mo1dOB>
4. Савельчук І. Соціальні очікування молоді: від теоретичного осмислення до практичного застосування у воєнний та післявоєнний період. *Social Work and Education*. 2022. Vol. 9. No. 1. P. 113-121. DOI: 10.25128/2520-6230.22.1.9
5. Шинкарук В. Д., Пеша І. В., Сопівник І. В., Галайдюк В. В., Кошук О. Б. Моніторинг і оцінка у соціальній роботі: навчальний посібник. Київ: «Компринт», 2022. 360 с. URL: <https://bit.ly/3V8Y2OW>

Ю.О. Демидова, м Київ

ЕМОЦІЙНЕ ОСЯГНЕННЯ СВІТУ В ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ: ПСИХОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

У статті розглядається проблема емоційного осягнення світу в дітей дошкільного віку. Проаналізовано теорії емоцій, серед яких еволюційна (Ч. Дарвін), рудиментарна